

Наведені вище ознаки понять розвитку й інновації дають нам підстави стверджувати про певний взаємозв'язок між цими поняттями. Це, водночас, дає змогу сформулювати визначення інноваційного розвитку. Інноваційний розвиток – системний процес, який здійснюється на основі моделей і концепцій, базується на результатах НТП, передбачає принципову зміну економічних функцій держави, економічної організації суспільства.

Висновки. Економічний розвиток відбувається тільки на рівні економіки країни й тільки завдяки інноваціям.

Враховуючи трансформацію інноваційної теорії у контексті тенденцій розвитку світової економіки, під інноваціями потрібно розуміти суспільний техніко-економічний процес, метою якого є отримання кінцевого результату інноваційної діяльності у вигляді нових досягнень у галузі технологій чи управління завдяки впровадженню результатів НТП, технологічного оновлення, вдосконалення управління, які є конкурентоспроможними, що можуть бути використані в операційній, фінансовій, інвестиційній діяльності підприємств з отриманням економічного, науково-технічного, соціального, фінансового, ресурсного, екологічного або іншого виду ефекту та істотно покращують структуру та якість виробництва і соціальної сфери, здійснюють стратегічний регулювальний вплив на економічну систему, забезпечують оновлення основного капіталу та/або виробленої продукції, ефективніше використання наявних ресурсів; під розвитком розуміємо зміну структури й якісних параметрів об'єкта, що відбувається дискретно й генерується самим об'єктом; інноваційний розвиток – системний процес, який здійснюється на основі моделей і концепцій, базується на результатах НТП, передбачає принципову зміну економічних функцій держави, економічної організації суспільства.

Література

1. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / П. Друкер : пер. з англ. В.С. Гуля. – К. : Вид-во "Україна", 1994. – 319 с.
2. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент : учебник / С.Д. Ильенкова / под ред. С.Д. Ильенковой. – М. : Изд-во ЮНИТИ, 1997. – 311 с.
3. Инновационный менеджмент : справ. пособ. / под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. – СПб. : Изд-во "Наука", 1997. – 560 с.
4. Завлин П.Н. Инновационная деятельность в условиях рынка / П.Н. Завлин, А.А. Ипатова, А.С. Кулагин. – СПб. : Изд-во "Наука", 1994. – 192 с.
5. Лапко О.О. Економіка інновацій : навч. посібн. / О.О. Лапко. – Івано-Франківськ : Вид-во ІФДТУНГ, 1999. – 136 с.
6. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто : пер. с венг. – М. : Изд-во "Прогресс", 1990. – 236 с.
7. Шумпетер И. Теория экономического развития / И. Шумпетер. – М. : Изд-во "Прогресс", 1982. – 324 с.

Колодийчук А.В. Теоретические аспекты инновационного развития промышленности

Дано определение понятия "инновации", приведены признаки понятий развития, инновационного развития. Определена сущность инноваций. Инновация выступает способом и стимулом, фактором экономического роста не только предпринимательства, но и отрасли и экономики страны в целом. Она играет одну из ключевых ролей в обеспечении конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: развитие, инновация, инновационное развитие, промышленные предприятия, ресурсы, финансирование.

Kolodiychuk A.V. Theoretical aspects of innovative development of industry

Given the definition of "innovation", signs of concepts of development, innovation development are given. Defined the essence of innovation. Innovation stands way and stimulus for economic growth not only businesses, but also industry and the economy as a whole. It plays a key role in ensuring the competitiveness of the national economy.

Keywords: development, innovation, innovative development, industrial enterprises, resources, financings.

УДК 338.43

Доц. О.Г. Корольова, канд. екон. наук – Львівський ДУВС

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПЛОДООВОЧЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМУВАННІ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Обґрунтовано практичні рекомендації щодо забезпечення стійкого економічного зростання та конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу, визначення конкурентних переваг, розширення асортименту і поліпшення якості плодоовочевої продукції відповідно до вимог внутрішнього і зовнішнього ринків.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства, конкурентне законодавство, державне регулювання.

Постановка завдання. Кожне підприємство плодоовочевої продукції аграрного сектору південного регіону прагне досягти успіху у своїй діяльності, посідати лідерські позиції на ринку та отримати міжнародне визнання. Все це залежить прямим чином від рівня їх конкурентоспроможності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Величезну роль у підвищенні конкурентоспроможності відіграє вивчення світового досвіду країн-лідерів плодоовочевої галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання теорії і практики конкурентоспроможності підприємств серед вітчизняних вчених-економістів досліджували В.М. Колесник, В.П. Клочан, В.Я. Амбросов, В.І. Бойко, П.І. Гайдуцький, В.М. Гризенкова, Д.Ф. Крисанов, Ю.П. Лебединський, О.Ю. Лебединська, П.М. Макаренк, Л.О. Марміль, В.О. Муковоз, В.А. Рудьовий, І.І. Червен, А.І. Шумейко, Р.А. Абдуллаєв, А.В. Ключник та ін.

Мета дослідження. Метою роботи є розроблення і обґрунтування наукових і практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкого економічного зростання та міжнародної конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу стимулювання ефективного розміщення і розвитку продуктивних сил, визначення конкурентних переваг, розширення асортименту і поліпшення якості плодоовочевої продукції відповідно до вимог внутрішнього і зовнішнього ринків.

Виклад основного матеріалу. Вже багато років провідні позиції у досліджуваній галузі посідає трійка лідерів – Іспанія, Туреччина та Угорщина. Підприємства плодоовочевого підкомплексу саме цих країн є найконкурентоспроможнішими у світі не тільки за всіма параметрами якості плодоовочевої продукції, а й за багатьма критеріями створення ефективного механізму управління їх основною діяльністю. Значну допомогу надає держава, яка створює сприятливі умови для розвитку цього комплексу. Тому одним із

шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу південного регіону може бути вивчення та впровадження світового досвіду ефективної діяльності провідних господарюючих суб'єктів плодоовочевої галузі.

Уряди багатьох країн з високим рівнем розвитку вважають, що ведення інноваційної діяльності сприяє розвитку конкурентоспроможності господарства. Така діяльність може бути представлена не тільки винаходом нових сортів плодоовочевої продукції, але й створення інноваційної системи перероблення плодоовочевої продукції, виробництва плодоовочевої консервації та соків. Саме тому інноваційній діяльності приділяють велику увагу та надають державну підтримку. У світовій практиці підтримки такого виду діяльності напрацьовано багато інструментів, за допомогою яких державі потрібні функції у сфері інновацій. Серед них можна виділити кілька груп. Наприклад, у Туреччині, пряма фінансова підтримка інноваційних процесів у плодоовочеву галузь охоплює:

- безпосереднє фінансування наукових підрозділів на державних підприємствах плодоовочевого підкомплексу за рахунок коштів державного бюджету;
- ініціація створення і фінансування науково-дослідних програм, наукових центрів шляхом конкурсного відбору;
- надання безвідсоткових або пільгових позик і грантів на наукові розробки у плодоовочеву галузь.

Уряд Угорщини і Іспанії приділяє увагу податковим пільгам для підприємств-новаторів плодоовочевого підкомплексу. Такі пільги охоплюють: пониження ставок податку на прибуток підприємств; податковий кредит інноваційним підприємствам; звільнення від деяких відрахувань до бюджету; відтермінування оплати імпортного мита або звільнення від його оплати (тільки в Іспанії) у разі ввезення товарів чи сировини для реалізації інноваційного проекту [4].

Пряме державне регулювання інноваційного процесів у різних країнах здійснюється неоднаковою мірою, проте скрізь відіграє важливу роль у забезпеченні інноваційного розвитку. Вивчаючи досвід розвинених країн, серед основних засад державної науково-технічної політики в інноваційній сфері варто звернути увагу на її основні структурні елементи. Цими базовими елементами є такі два принципи:

- 1) технологія. Цей принцип потребує визначення і встановлення пріоритетів науково-технічного розвитку, за якими створюватимуть технології. Зазвичай, вибираючи напрями, в яких уже є певні успіхи;
- 2) фінанси. Мається на увазі фінансове й ресурсне забезпечення створення технологій та введення їх в обіг.

Ці елементи мають становити єдиний механізм. Зазначені принципи, на наше переконання, мають стати складовими національної інноваційної політики. Створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності в нашій країні дасть змогу підвищити конкурентоспроможність підприємств плодоовочевого підкомплексу як на вітчизняному, так і на світовому ринках.

Також потрібно звернути увагу на державну підтримку у розвинених країнах, що сприяє розвитку конкурентоспроможності підприємств. У ба-

гатьох країнах передбачені податкові пільги для господарств досліджуваного комплексу. Наприклад, рівень податків для них, зокрема податок на прибуток, значно нижчий порівняно з аналогічними податками у нашій країні, хоча рівень розвитку значно вищий. У Іспанії виробники плодоовочевої продукції, які отримують прибуток у розмірі від 70 до 150 тис. євро, сплачують відповідний податок від 1,0 до 1,5 євро, тобто майже 1 %. У ряді розвинених країн, таких як Туреччина, Швеція на певну кількість років від оподаткування звільняють господарюючі суб'єкти, що виробляють екологічну чисту плодоовочеву продукцію, а в Великобританії – якщо вони працюють на альтернативних джерелах енергії [2].

Також у Великобританії діє програма стимулювання інвестицій, що дає змогу знизити відсоткову ставку на 4 % для довготермінових кредитів. У межах цієї програми можна також одержати пільгову державну позику (1 % річних). Багато підприємств плодоовочевого підкомплексу придбають новітнє обладнання у довготерміновий кредит. Відсоток за такий кредит в іпотечних банках країн ЄС становить 4,5-8,5 %.

Такої переваги, на жаль, наша країна не має. Визначальною рисою плодоовочевої галузі є складність отримання сільгоспвиробниками довготермінових кредитів, необхідних для реорганізації підприємств цієї галузі, для придбання нового обладнання (плодоовочеві виробники та тепличні підприємства), необхідного для забезпечення прийняттого рівня рентабельності галузі. Однією з основних проблем, яка постає перед операторами плодоовочевої галузі, є неможливість формування ф'ючерських цін, тобто банки не в змозі спрогнозувати ціни на продукти галузі. Тому вони не наважуються брати на себе ризик з кредитування закупівель продуктів плодоовочевої галузі в періоди сезонного перевищення пропозиції над попитом. Це заважає сільгоспвиробникам отримувати максимально можливі прибутки [1].

Необхідність державного керування і захисту вітчизняних виробників плодоовочевої продукції зумовлена тим, що процес формування конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу не може самостійно здійснювати свій розвиток та підтримку. Багато років в державі практично цілком була відсутня система політики у сфері регіональної конкурентоспроможності. Усі досліджувані підприємства ТОВ "Сандора", ФГ "Владам", ТМ "Златодар" (ЗАТ "Крафт") функціонують у південному регіоні. Застосування відповідної регіональної політики буде підвищувати рівень конкурентоспроможності досліджуваних підприємств регіону загалом.

Поки існують регіональні відмінності в потенційних можливостях розвитку виробництва та ступенях впливу природно-кліматичних і ресурсних чинників на економічну структуру регіональних систем, конкурентні переваги та відносини регіону в ринковому просторі будуть визначати регіональна політика держави та конкурентне законодавство. Саме взаємодія цих інструментів формує конкурентоспроможність підприємств плодоовочевого підкомплексу південного регіону загалом.

Спочатку потрібно зазначити, що конкурентне законодавство – це складна та розгалужена мережа законів, постанов, судових рішень, правових

норм, які спрямовані на підтримку і регулювання конкуренції на ринку. Основні інструменти дії органів державної влади, що можуть бути спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності підприємств на вітчизняному та зовнішньому ринках наведено на рис. 1.

Рис. 1. Інструменти впливу органів державної влади на конкурентоспроможність підприємств плодоовочевого підкомплексу південного регіону

Суть економічної політики може трактуватися як комплекс послідовних дій і механізмів держави, які спрямовані на фінансову підтримку та розвиток плодоовочевої галузі як у південному регіоні, так і загалом по Україні. Економічна політика відіграє ключову роль у вирішенні питання конкурентоспроможності підприємств плодоовочевої продукції південного регіону. Потрібно зауважити, що існування економічної політики без конкурентного законодавства і навпаки неможливе, адже вони взаємодоповнюють одне одного (табл.).

Необхідність взаємодії між економічною політикою і конкурентним законодавством підтверджується існуванням їх спільної мети – забезпечення стійкого економічного зростання та конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу, стимулювання ефективного розміщення і розвитку продуктивних сил, визначення конкурентних переваг, розширення асортименту і поліпшення якості плодоовочевої продукції відповідно до вимог внутрішнього і зовнішнього ринків.

Традиційною і найбільш розвиненою формою міжнародних економічних відносин є міжнародна торгівля. Основною складовою зовнішньоекономічної політики держави є зовнішньоторговельна політика. Тому пошук науково обґрунтованих засобів підвищення ефективності експортно-імпортних операцій у плодоовочевому підкомплексі зумовлюють необхідність визначення перспективних напрямів розвитку зовнішньої торгівлі та розроблення механізмів регулювання ЗЕД.

Табл. Взаємодоповнюваність економічної політики і конкурентного законодавства

Економічна політика держави	Конкурентне законодавство
Загальна мета – забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу	
Спрямована на подолання диспропорцій між рівнем розвитку окремих підприємств різних регіонів та забезпечення їх конкурентоспроможності	Забезпечує однакові умови конкуренції для всіх суб'єктів ринкових відносин
Активний інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Механізм впливу – конкретні дії, спрямовані на ефективне розміщення продуктивних сил, капіталу, використання природних ресурсів на певній території	Активно-пасивний інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Механізм впливу – контроль та регулювання діяльності існуючих суб'єктів ринкової економіки з метою створення ефективного конкурентного середовища для них
Спрямована на формування конкурентоспроможності підприємств за рахунок: розвитку економічної інфраструктури; залучення інвестицій; запровадження інновацій; формування економічної привабливості регіону	Визначає правила поведінки на ринку, примушуючи суб'єктів господарювання: ефективно використовувати свої переваги; адаптуватися до змін, які відбуваються; використовувати нові підходи у своїй діяльності; забезпечувати якісну плодоовочеву продукцію для споживачів, що приводить до динамізму у виробництві

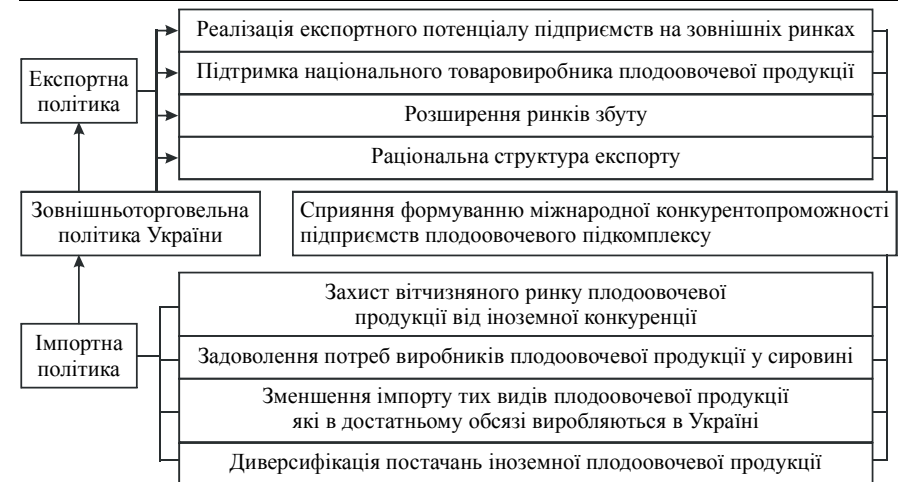

Рис. 2. Формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу південного регіону на основі державної політики

Велика кількість вітчизняних господарств-виробників плодоовочевої продукції мають застаріле обладнання та устаткування, що не відповідає сучасним вимогам. Навіть за великого бажання керівників, про закупівлю нової техніки не може бути й мови, адже власних фінансових ресурсів недостатньо, а відсоток на довготерміновий кредит дуже високий – 15-20 річних. Тому не-

гайно необхідно переглянути та впровадити заходи щодо компенсації відсотків за кредитами.

Така політика повинна сприяти формуванню та підвищенню конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу на світовому ринку шляхом встановлення мінімальних податків, надання субсидій та прямого обмеження імпорту плодоовочевої продукції. На рис. 2 розглянемо вплив зовнішньоторговельної політики на отримання певних конкурентних переваг на закордонному ринку. Такі переваги й будуть формувати конкурентоспроможність досліджуваних підприємств на міжнародному рівні.

Висновки. Для формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств плодоовочевого підкомплексу південного регіону на основі державної політики необхідно передбачити використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів від різноманітних ризиків, надання державних гарантій. Крім того, кредити повинні надаватися на тривалий період з урахуванням тривалості циклу виготовлення плодоовочевої продукції.

Також, під час формування конкурентоспроможності досліджуваних господарств в умовах України як члена СОТ, треба ширше використовувати важелі податкового регулювання. Адже одним з істотних факторів, який заважає підприємствам плодоовочевого підкомплексу вийти на зовнішній ринок, є завищені тарифи, що використовуються країнами – торговельними партнерами.

Література

1. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г.Л. Азоев. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2000. – 208 с.
2. Полянський В.Г. СОТ та перспективи розвитку підприємництва на конкурентоспроможність зовнішньоекономічної діяльності України / В.Г. Полянський // Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журнал. – 2007. – № 3. – С. 37-42.
3. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minagro.kiev.ua>

Королева Е.Г. Роль государственной поддержки плодоовощных предприятий в формировании их конкурентоспособности на внешних рынках

Обоснованы практические рекомендации относительно обеспечения стойкого экономического роста и конкурентоспособности предприятий плодоовощного подкомплекса, определения конкурентных преимуществ, расширения ассортимента и улучшения качества плодоовощной продукции в соответствии с требованиями внутреннего и внешнего рынков.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентоспособность предприятия, конкурентное законодательство, государственное регулирование.

Korolyova O.H. A role of state support of fruit and vegetable enterprises is in forming of their competitiveness at the oversea market

In the article the ground of practical recommendations is conducted in relation to providing of the proof economy growing and competitiveness of enterprises of fruit and vegetable subcomplex, determination of competitive edges, expansion of assortment and improvement of quality of fruit and vegetable products in accordance with the requirements of internal and external markets.

Keywords: competitiveness, competitiveness of enterprise, competition legislation, government control.

УДК 330.131.7:336.[71+717]

Доц. Л.В. Мороз, канд. екон. наук;
аспір. О.В. Сідак – Університет банківської справи
Національного банку України, м. Київ

БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Розглянуто суть банківських ризиків, подано їх характеристику і класифікацію. Досліджено вплив банківських ризиків на діяльність вітчизняної банківської системи.

Ключові слова: банківські ризики, банківська діяльність, кредитні ризики, банківська установа.

Вступ. У механізмі функціонування кредитної системи держави особлива роль належить банківським установам, які є багатофункціональними організаціями, що діють у різних сегментах на ринку позичкових капіталів. Банківські установи акумулюють основну частку кредитних ресурсів шляхом залучення вільних грошових коштів у суб'єктів підприємницької діяльності та населення і надають своїм клієнтам повний комплекс фінансових послуг, включаючи розрахунково-касове обслуговування, прийом депозитів, кредитування, купівлю-продаж та збереження цінних паперів і іноземної валюти та інші банківські операції і надання відповідних послуг.

Особливість банківських послуг полягає в тому, що вони мають властивість зростаючої вартості. Грошові ресурси, отримані від вкладників, не безкоштовні, а тому вони повинні бути використані так, щоб не лише повернути їх власникам, але й отримати їх збільшення, достатнє як для сплати відсотків за вкладами чи міжбанківськими кредитами, компенсації витрат, так і отримання хоча б мінімального прибутку для банківської установи. Основним принципом у роботі банківських установ є прагнення до отримання якомога більшого прибутку. При цьому обсяги можливого прибутку прямопропорційні ризику.

Як свідчить практика, ризик є невід'ємною складовою у будь-якій сфері економічної діяльності, особливо у діяльності банківських установ. Тобто для функціонування банківських установ ризик є постійною притаманною складовою і будь-яке рішення у банківській діяльності, що заслуговує на увагу, обтяжене ризиком, бо фінансова сфера взагалі, а банківська справа зокрема є дуже чутливою не лише до різноманітних соціально-економічних чинників, а й до політичних, природно – кліматичних тощо. Отже, у банківській діяльності йдеться про те, щоб взагалі уникнути ризику, а головне завдання полягає у тому, щоб раціонально управляти банківськими ризиками і якомога правильніше та ефективно оцінювати структуру та рівень ризику, здійснюючи ту чи іншу банківську операцію, прагнучи знизити ступінь ризику до мінімального рівня.

Отже, питання мінімізації банківських ризиків є досить істотним та важливим, а оцінка міри ризиків та сфера управління різноманітними ризиками і врахування їх у банківській діяльності є актуальною складовою як політики банківських установ, так і їх стратегії. Варто зазначити, що питання вивчення та аналізу банківських ризиків і їх мінімізації розглянуто у досить багатьох